

SZŐNYI ERZSÉBET 100

I.

Szőnyi Erzsébet

(Budapest, 1924. április 25. – Budapest, 2019. december 28.)

Zeneszerző, zenepedagógus. Sokszínű alkotói stílusa nem sorolható a huszadik századi magyar zenetörténet egyik irányzatához sem, szemléletét egyszerre jellemzi a konzervativizmus és az új irányzatok iránti nyitottság. Kodály zenepedagógiai módszerének világszerte elismert közvetítője, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola nyugalmazott egyetemi tanára.

Már tizenhárom évesen komponált, először zongoradarabokkal, később vokális művekkel kísérletezett. 1942-ben kezdte meg tanulmányait a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán, ahol Bárdos Lajos, Vásárhelyi Zoltán (középfiskolai énektanárképző), Viski János (zeneszerzés), Weiner Leó (kamarazene), Kodály Zoltán (népzene) és Szegedi Ernő (zongora) növendéke volt. Középfiskolai énektanári diplomáját 1945-ben, zeneszerzői diplomáját 1947-ben szerezte meg. 1947-től egy éven keresztül Francia Állami Ösztöndíjjal a párizsi Conservatoire-n tanult, ahol Tony Aubin, Olivier Messiaen és Nadia Boulanger voltak a mesterei.

V. Reismann Marian: Szőnyi Erzsébet
(Magyar zeneszerzők fényképei, Editio Musica Budapest 1975)

1945-től 1981-ig a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola tanára volt, 1960 és 1981 között vezette a középiskolai énektanár és karvezetőképző tanszakot. Kodály ösztönzésére részt vett a magyarországi zenepedagógia újjászervezésének munkálataiban.

Közéleti tevékenysége is jelentős, 1978-tól 2003-ig a Magyar Kodály Társaság és a Bárdos Lajos Társaság társelnöke, 1992 és 1996 között a Magyar Zenei Kamara alelnöke, 1996-tól a Magyar Muzsikus Fórum társelnöke, 1993-tól egy évig a Magyar Rádió felügyelőbizottságának elnöke. A hartfordi (Egyesült Államok) Kodály Musical Training Institute tagja, a francia Kodály Társaság és a KÓTA (Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetsége) tiszteletbeli elnöke, a Nemzetközi Kodály Társaság és a lengyel Chopin Társaság tiszteletbeli tagja.

Főbb művei: 4 opera (Dalma, Firenzei tragédia, Adáshiba, Elfrida), zenés játékok, musicalek, balettzene, gyermekdarabok, oratóriumok (Babilon, A hazug katona), kantáták, zenekari művek (pl. 1. és 2. Divertimento, Musica Festiva, Allegro per orchestra), versenyművek zongorára, illetve orgonára, kamaraművek, szólóhangszerre írott művek, dalok, kórusművek. Önálló szerzői lemeze 1984-ben és 2004-ben jelent meg.

V. Reismann Marian: Szőnyi Erzsébet
(Magyar zeneszerzők fényképei, Editio Musica Budapest 1975)

Rendszeresen publikált, cikkei és tanulmányai megjelentek hazai és külföldi szaklapokban. Könyvei: A zenei írás-olvasás módszertana I-IV. (1954, megjelent magyar, angol, japán, olasz, portugál nyelven), Kodály's Principles in Practice (1973, megjelent angol, francia, német, spanyol, portugál, olasz és thai nyelven), Öt kontinensen a zene szolgálatában (1979), Zenei nevelési irányzatok a XX. században (1988). Kodály Zoltán nevelési eszméi (1987).

Szőnyi Erzsébet 1992 óta a Magyar Művészeti Akadémia Zeneművészeti Tagozatának tagja, 2006 óta a Pittsburgh-i Duquesne Egyetem (Egyesült Államok) díszdoktora. Zeneszerzői és zenepedagógiai munkássága elismeréseként 1947-ben Liszt-díjat, 1948-ban Rózsavölgyi-díjat, 1959-ben Erkel-díjat, 1964-ben Miskolc Város Művészeti Díját, 1966-ban Szigetvárért Emlékplakettet, 1969-ben Veszprém Város Díját, 1977-ben Budapest Főváros Művészeti Díját, 1993-ban a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje kitüntetését, 1994-ben Apáczai Csere János-díjat, 1995-ben és 2004-ben Bartók–Pásztory-díjat, 2000-ben kiváló művész címet, 2001-ben Kodály Zoltán-díjat, 2004-ben Magyar Örökség Díjat, 2006-ban Kossuth-díjat, 2007-ben Magyar Művészetért Kodály Zoltán Emlékdíjat, 2011-ben Prima-díjat, 2014-ben Nemzet Művésze díjat kapott.

Forrás: **Britannica Hungarica** - készült a **BMC** közreműködésével

II. BÓNIS FERENC BESZÉLGETÉS SZŐNYI ERZSÉBETTEL A MAGYAR ZENÉRŐL¹

Kodály Zoltán megteremtette az általános zeneoktatás filozófiáját: szóval, tettel és muzsikával egyengette azt az utat, melyen „a zenét a nép felé, a népet a zene felé közelíteni lehet”. A magyar köztudatban becsületet szerzett a zenének és a zeneoktatásnak, „énekgyakorlat”-nak nevezett darabok százaival téve könnyebbé az iskolai zenetanárok munkáját. A nemzetközi közvélemény ezt a zenetörténeti jelentőségű tettet, jószándékú felületességgel, „Kodály módszer”-nek nevezte el. Holott Kodály egy nagyszabású, talán világmegváltó koncepció szerző-je volt - melynek tanítási órákra bontható módszertanát, a mester buzdítására, tanítványai dolgozták ki. Ezek egyike Szőnyi Erzsébet (szül. 1924) zeneszerző, pedagógus, tankönyvíró. Hetvenedik születésnapján invitáltam summázó beszélgetésre.

– *Azt olvastam, kedves tanárnő, hogy már a gimnáziumban magasfokú zongoratudással rendelkezett. Liszt-darabokat játszott iskolai rendezvényeken. Voltaképpen mi inspirálta, hogy hivatásául a muzsikát válassza? Az otthoni légkör vagy a Szilágyi Erzsébet gimnázium légköre?*

Mind a kettő. Az otthoni légkör is, azé az iskoláé is, amelybe jártam. Az otthoni légkör annyiban, hogy nagyanyám is, édesanyám is nagyon szépen zongorázott, édesapám pedig szépen énekelt. Családunkban rendszeres volt a házimuzsikálás. Az iskolában Sztojanovits Adrienne kórusába kerültem; mint énektanár, ő foglalkozott az énektanítással az iskolában. E kettős hatásra éreztem, hogy a zene kitölti az életemet, tehát hivatásomnak választom.

– *Szeretném, ha szólna erről a Szilágyi Erzsébet gimnáziumbeli kórusról és Sztojanovits Adrienne-ről azoknak, akik már nem ismerhették őt.*

---

¹ Bónis Ferenc: Üzenetek a XX. századból. Negyvenkét beszélgetés a magyar zenéről (Püski Kiadó Kft., 2002) Az interjú a zeneszerző és pedagógus 70. születésnapjára készült egy rádiós műsor számára készült, melyet Bónis Ferenc 1994 januárban a Magyar Rádióban lévő irodájában rögzített és amely először 1994 áprilisában a Bartók Rádióban hangzott el. Nyomtatásban az Üzenetek a XX. századból c. kötetben volt először olvasható.

Annak idején, amikor én középiskolás voltam, tíztől-tizennyolc éves korunkig jártunk ugyanabba az intézetbe. Aki tehát tizennégy éves koráig kitűnt az énekórákon, azt az a kitüntetés érte, hogy felvették az iskolai énekkarba, és tagja lehetett a Szilágyi Erzsébet leánygimnázium híres kórusának. Ezek az énekórák, a karének-órákkal bővülve, nagyon erős zenei légkört teremtettek az iskolában, lehetővé téve, hogy egyénileg is bekapcsolódjunk ebbe a muzsikálásba, ki-ki tehetsége szerint. Volt, akit Adi néni odaállított a kórus elé vezényelni, volt, akit leültetett a zongorához, hogy kísérje az énekkart. Én ebbe az utóbbi kategóriába tartoztam. Ötödik gimnazista koromtól rendszeresen együttműködtem zongorakísérőként az iskola énekkarával.

– *Milyen zenei élményeket hozott, milyen stílusokkal ismertette meg a Szilágyi Erzsébet kórus?*

Abban az időszakban, tehát a harmincas-negyvenes években, nem sok iskolai kórus énekelt Kodály és Bartók műveit. A mi iskolánk azonban példát mutatott abban, hogy népdalokat unisono énekelt kórushangversenyeken, másrészt a két nagy mester népdalfeldolgozásait és kórusműveit egyforma intenzitással énekelt a különböző rendezvényeken. Az iskolának mindig volt egy őszi meg egy tavaszi nagy rendezvénye. Az őszi az Erzsébet-nap környékén volt: Szilágyi Erzsébet névnapján, november 19-én. Másik ünnepségünk a tavaszi hangverseny volt, ezt általában a Zeneakadémia nagytermében rendeztük.

Szőnyi Erzsébet beszél Kodály Zoltánról
(2:59)

Szőnyi Erzsébet beszél Kodály Zoltánról

Így láttuk Kodályt © 1982 HUNGAROTON RECORDS LTD.

– *Bizonyára e hangversenyek és előkészületei hozták meg első személyes találkozását Kodály Zoltánnal.*

Igen, mert ezeken a hangversenyeken általában Kodály személyesen is részt vett. Sztojanovits Adrienne-nel való művészi kapcsolata igen szoros volt, hiszen Pünkösdlő című kórusművét a Szilágyi Erzsébet Leánygimnáziumnak és karnagyának, Böhmné Sztojanovits Adrienne-nek ajánlotta. Kodály művein kívül más magyar szerzők kórusait is gyakran énekeltük: Bárdos Lajos, Vásárhelyi Zoltán, Kerényi György, Veress Sándor műveit. Többnyire stencilezett vagy kézzel másolt kottákból énekeltünk. Tanárnőnk annyira vágyott az újdonságokra, hogy e művek szinte a szerző kezéből kerültek a mi kezünkbe.

– *Gimnazista éveiben tehát nyilvánvalóvá vált, hogy zenei pályára lép. De hogy ez tanítás lesz-e, zeneszerzés, vagy valami más, az akkor még nem derülhetett ki.*

Valóban. Először a zongorázás volt, ami teljességgel kitöltötte zenetanulásomat. Zongoratanárnőm, Benczúr Aglája később úgy érezte - akkor már tizenhárom éves voltam - hogy összhangzattani, zeneelméleti ismeretekkel is bővíteni kellene tudásomat. Így kerültem az évek során Laurisin Miklóshoz, akitől magánórákat vettem. Érettségi idejére felkészültem a Zeneakadémia felvételi vizsgájára. Miután sokoldalú képzést szerettem volna kapni, a középiskolai énektanárképzőbe felvételiztem.

-- *Kik voltak itt a tanárai?*

Felsorolhatnám az egész magyar zenei életet, mert Ádám Jenő kezdeményezésére Bárdos, Gárdonyi, Vásárhelyi, Werner, Harmat és más tanárok tanítottak itt. Rajter Lajosnál tanultunk transzponálást és partitúraolvasást. Oly módon kerültünk kapcsolatba működő, nagynevű muzikusokkal, hogy szinte személyes barátainknak érezhettük őket.

– *Népzeneét ki tanított?*

Népzeneét Bárdos Lajosnál tanultam az első évben. Sorsom azután úgy alakult, hogy előképzettségem folytán már a második évfolyamban folytathattam tanulmányaimat. Az első évfolyamba tehát csak hónapig jártam, aztán mindjárt

másodikos lettem. A következő évben, vagyis 1943-ban, már a zeneszerzés-tanszakra is felvételiztem, ahol Viski János osztályába jártam.

– *Miként emlékezik Viski Jánosra, a tanárra, az emberre?*

Nagyon szigorú tanár volt. Viszont rendkívül baráti módon tudott meggyőzni arról, hogy a munka az első. Meg, hogy nagyon sokat és kitartóan kell dolgozni ahhoz, hogy az ember valami eredményt elérjen. Soha nem felejttem el csodálatos hasonlatát, amikor arról beszélt, hogy milyen a jó zeneszerző. A zeneszerző és képességei hordóra és dongájára emlékeztetnek. Ha bármelyik donga – a harmóniaérzék, a hangszerelési készség vagy a formaérzék – nem elég jó, akkor a hordóból kifolyik a bor.

– *Amikor elkezdte tanulmányait a zeneszerzés-tanszakon, tudta már, hogy ez hivatásainak egyike lesz?*

Igen, ezt határozottan merem állítani. Hiszen amikor a középiskolai énektanár-képzőre felvételiztem, akkor ez részben abból állt, hogy saját népdalfeldolgozásaimat adtam elő, magamat kísérve zongorán. Már ez az egy mozzanat is adott egy lökést persze, tanáraink biztatása is hogy jelentkezsem a zeneszerzés-tanszakra.

– *Hogy folytatódott azután tanulmányi pályája?*

Egyszerre végezte a két tanszakot? Három tanszakot végeztem egyszerre, mert a zongorából is főtaniszakra javasoltak. Először Thoma Józsefnél, később Szegedi Ernőnél tanultam zongorázni és eljutottam a zongoratanár-képzőig. De azután torlódtak elfoglaltságaim, mert egyidejűleg jártam zeneszerzésre és tanítottam az iskolában. Ezek a munkák annyira elfoglaltak, hogy azt a sok órát, amit a gyakorlati tanítás jelentett volna a zongorataniszakon, már nem vállalhattam. Négy akadémiai osztályt és a másfél éves tanárképzőt elvégeztem a zongora-tanszakon is.

– *Ezek a zongora-tanulmányok bizonyára hatással voltak zeneszerzői életművének alakulására.*

Feltétlenül. Kezdetben meglehetősen sok zongoradarabot írtam, és a későbbiek során is vonzódtam a zongorához. Sőt az orgonához is, mert a középiskolai énektanárképzőn orgonálni is tanultunk. Itt Zalánfy Aladár növendéke voltam.

Orgonára írott kompozíciókkal Pécsi Sebestyén inspirációjára foglalkoztam, így született meg Orgonaversenyem is.

– *Meddig tartottak zeneakadémiai tanulmányai?*

1947-ig. Vagyis 1942-től 1947-ig jártam az Akadémiára. A középiskolai énektanár-képzőben 1945-ben szereztem diplomát, utána még hallgatója maradtam a zeneszerzés-tanszaknak.

– *Mivel folytatódott ez? Úgy tudom, hogy egy külföldi tanulmányút követte és koronázta meg.*

A Zeneakadémián, a diákok hirdetőtábláján, láttam egy kiírást, mely szerint a párizsi konzervatórium egyik növendéke szeretne levelezni valakivel Magyarországon. Miután én nagyon kedveltem a francia nyelvet és az iskolában is azt tanultuk, örömmel vállalkoztam rá, hogy elkezdjem a levelezést ezzel a fiatalemberrel, aki Párizsban zeneszerzést és fagottot tanult. A levelezés során megtudtam, hogy zeneszerzés-tanára Toni Aubin, aki 1947 tavaszán Budapestre jött, hogy a Rádiózenekart dirigálja. Akkortájt fejeztem be tanulmányaimat a zeneszerzés-tanszakon. Toni Aubinnek megmutattam műveimet, és ő azt mondta, hogy ha szerzek magamnak ösztöndíjat, ő felvesz a konzervatóriumba növendékének. Ezután igen nehéz időszak kezdődött, mert 1947-ben nyugati ösztöndíjat szerezni nem volt könnyű dolog. Hogy én mégis megkaptam, abban nagy része volt Kodály Zoltánnak, de Eckhardt Sándornak is, mert francia állami ösztöndíjat kaptam egy fél évre, hogy a párizsi konzervatóriumon tanuljak. Párizsban felvételt nyertem ugyan a konzervatóriumba, de a féléves ösztöndíj nagyon bizonyult, igyekeztem hát mindenféle támogatást szerezni. Először a párizsi Magyar Intézet segített lehetőségekhez. De a fő segítség ezúttal is Kodálytól jött. Kodály és felesége 1948 tavaszán Párizsba látogatott, a Fölszállott a páva zenekari bemutatójára. Mielőtt elmentek volna, a tanár úr az összes maradék pénzüket nekem adta azzal, hogy töltssem a teljes tanévet Franciaországban.

– *Mi ennek a nagylelkű ajándéknak az előzménye?*

Az előzmény az, hogy 1943-ban Kodály Zoltán népzene-növendéke voltam a Zeneakadémián. Ismereteimet megalapozta a Sztojanovits Adrienne-nél eltöltött nyolc év, és Bárdos Lajos egy éves népzene-kollégiuma. Kodály- hoz tehát már felkészülten kerültem, nem ott tanultam meg az anyagot, mint zeneakadémiai

kollégáim. Ily módon történhetett, hogy 1945-ben, a háború után, amikor Kodály Zoltán és felesége vidéken tartózkodott, akkor engem bízott meg zeneakadémiai népzene-óráinak megtartásával.

– *Tehát ennek a helyettesítésnek az utólagos honorálása lett volna a párizsi ajándék?*

Ez talán túl egyszerűen hangzana. Bonyolultabb és mélyebb értelmű volt a tanár úr gesztusa. Én ugyanis 1945 után – hadd mondjam így, kissé romantikusan – eljegyeztem magam a magyar zeneoktatással. Attól kezdve azt próbáltam megvalósítani, amit Kodály akart az alsó- és középfokú, végül a felsőfokú iskolai zenoktatásban. Miután mindig figyelemmel kísérte munkámat, gondolom, 1948-ban Párizsban is arra volt gondja, hogy lessek el mennél többet a francia szolfézból, a francia zeneoktatásból és azt hasznosítsam majd otthon, Magyarországon.

– *Toni Aubinen kívül voltak-e más neves tanárai Párizsban?*

Igen, mert egyrészt a zeneszerzés-tantárgyon kívül esztétikát és analízist is tanultunk, azt pedig Olivier Messiaen tanította. Kodály kívánságára jelentkeztem továbbá Nadia Boulanger-nál és elvégeztem a zongorakísérés-tanszakot is. Kapcsolatom Nadia Boulanger-val haláláig megmaradt. Utolsó évében még meglátogattam Párizsban.

– *Nadia Boulanger-t a XX. század minden nagy zeneszerzője igen sokra becsülte, ideértve Stravinskyt is. Milyen tanárnak, milyen muzsikusként, milyen embernek találta őt?*

Egészen rendkívüli egyéniség volt. Végtelenül tartalmas és magvas volt, amit tanultunk és hallottunk tőle. A legérdekesebb az volt, hogy a legfrissebb partitúrákat és zongorakivonatokat hozta az órára Stravinskytól vagy más szerzőktől, mert kapcsolatban állt korának számos komponistájával és nagy mértékben támogatta működésüket.

– *Sikerült-e részt vennie a Konzervatórium zeneszerzői versenyén?*

Igen. Dátumát soha nem fogom elfelejteni: július 2-án volt. Arra a verseny előtti lélektani pillanatra is emlékszem, amikor arra gondoltam: itt töltöttem egy egész tanévet, milyen bántó dolog lesz, ha most semmilyen eredményt nem fogok

elemet, milyen bántó dolog lesz, ha most semmilyen eredményt nem fogok elérni. Arra azonban legvérmesebb reményeimben sem gondoltam, hogy Párizsban irt *I. divertimentó*mmal én fogom a versenyt megnyerni. Egy alkalmi kamarazenekar adta elő a divertimentót, prímhegedűse Lengyel Gabriella volt, az együttest magam vezényeltem.

– *-Szívesen megszólaltatnánk most az I. divertimentót, de nincs meg a Magyar Rádió hangfelvételtárában. Azt hiszem, máshol sem.*

1992-ig nem is szólalt meg Magyarországon. Akkor – negyvennégy évvel keletkezése után – a Székesfehérvári Szimfonikus Zenekar adta elő, Ella István vezényletével.

– *Milyen hatása volt a párizsi esztendőnek zeneszerzői és pedagógusi munkásságára?*

Zeneszerzői tevékenységemben annak volt nagy hatása a későbbiek során, hogy Aubiné nyitott osztály volt. Rajta kívül Jean Revier tanított még zeneszerzést; mindkettejük osztályában sokféle hallgató volt együtt. Zömmel franciák, de voltak külföldiek is. Egymás műveinek megismerése, az egymással való kapcsolatteremtés kétségkívül hatással volt azokra a hallgatókra, akik részt vettek az órákon.

– *Sikerült-e megismerkednie olyan zeneszerzői irányzatokkal, melyek vadonatúj távlatokat adtak volna zeneszerzői munkásságának?*

Nem. Abban az időben hagyományos francia szellem uralkodott a párizsi Konzervatóriumban, amit aztán a későbbiek során erővel letörtek. A bécsi iskola hatása akkor még nem jelentkezett a Konzervatórium tanításában.

– *1948-ban hazajött Magyarországra és megkezdődött működése, immár kinevezett tanárként, a Zeneművészeti Főiskolán.*

Először a gyakorló iskolában, majd különböző tanszakokon tanítottam szolfézst. A gyakorló iskolába kisgyerekek jártak; Kodály kívánságára nyílt a Zeneakadémián egy osztály olyan feladattal, hogy bemutassuk: miképp kell az új módszerrel gyerekeket tanítani. Ide sokan jártak azok közül, akik később neves művészek lettek. A későbbiek során aztán más tanszakokon tanítottam szolfézst: a zeneszerzésen, a fúvós tanszakon. Az ötvenes évek vége felé a

középiskolai énektanár- és karvezető tanszakon is kezdtem tanítani, ennek aztán 1960-ban a tanszakvezetője lettem.

– *Mi volt az oka váratlan és idő előtti nyugdíjba menetelének?*

Erről nem szeretnék itt nyilatkozni. Azok, akik akkor részt vettek ebben az akcióban, úgymond tudják, hogy miért történt. Egy mondattal annyit mondhatok, hogy szakmai okok miatt.

– *Tanári működése idején kezdődött nemzetközi pedagógiai pályája. Melyek ennek a főbb állomásai?*

Eleinte főként a Nemzetközi Zenei Nevelési Társaság, az ISME szervezésében került sor ezekre a külföldi utakra: különféle nemzetközi konferenciákon a magyar zeneoktatásról beszéltem. 1965-ben meghívtak a tengerentúlra, egy hosszabb előadássorozat tartására Kanadába. Kodály tanár úr ugyanabban az időben az Egyesült Államokban volt. 1966-ban pedig már úgy kerültem ki az Egyesült Államokba, hogy szerepeltem a Nemzetközi Zenei Nevelési Társaság interlocheni rendezvényén, de előzőleg Stanford egyetemén voltam, ahova Kodály tanár urat meghívták egy előadás tartására, engem pedig a gyakorlati foglalkozások vezetésére. Attól kezdve rendszeressé váltak a tengerentúli, másrészt az európai meghívások. 1973-ban, Oacklandben, a Nemzetközi Kodály Szimpóziumon, megszületett a Nemzetközi Kodály Társaság gondolata, 1975-ben Kecskeméten már megtartották a Kodály-szimpóziumot, amelyet azóta minden két évben megrendeznek.

– *Külföldi útjai elvitték Ausztráliába, Japánba, Kanadába, Amerikába. Ezeknek zeneszerzői vagy zeneszerző-pedagógusi emléke sorozatnyi kétszólamú énekgyakorlat, annak az országnak a népdalaiból, amelyet éppen meglátogatott.*

Mindenütt felmerült a gondolat, hogy adaptálni kellene a Kodály-koncepciót, de nem magyar népdalok segítségével, hanem az illető ország saját zenei anyanyelvén. Ilyen módon került sor arra, hogy megírtam egyik-másik ország számára a különféle biciniumokat. Ezek aztán Lukin László fordításában, itthon is elterjedtek. A magyar gyerekek éppúgy énekelhették ezeket a kétszólamú gyakorlatokat, mint a külföldi gyerekek. A zenének ez a mindent áthidaló szerepe még ezekben az apró, kétszólamú darabokban is megnyilvánul.

– *Nem szóltunk eddig pedagógiai természetű irodalmi tevékenységéről.*

Amikor a Zeneakadémia különböző tanszakain elkezdtem tanítani a szolfézst, akkor Kodály Zoltán szorgalmazására meg kellett írnom A zenei írás és olvasás módszertana című könyvet, amelyhez ő írt előszót. Ennek a könyvnek az volt a célja, hogy írásban fektessem le azokat a módokat, ahogy én magam a szolfézst tanítottam. Az előszóban meg is jegyzi Kodály, hogy lehet azt sokféleképpen tanítani. Ebben a könyvsorozatban az van leírva, hogy én hogy csináltam.

– *Kodály nemcsak előszót írt könyvéhez, hanem egy kompozícióval is gazdagította azt.*

Úgy van. A legeslegutolsó – századik – leckénél megkértem a tanár urat, hogy írjon valami olyan nehéz gyakorlatot, ami annak a foknak leginkább megfelel. Így született meg egy tricinium, ami később arra inspirálta őt, hogy írjon egy Tricinia című kötetet. Egy következő kiadásban a huszonkilenc tricinium között az is szerepelt, ami először könyvemben jelent meg.

– *A japán, amerikai és kanadai triciniumokon kívül eddig nem esett még szó gyermekek számára írt kompozícióiról, amelyek között hangszeres darabok éppúgy akadnak, mint teljes estét betöltő operák.*

Mennél inkább felnövekedett a gyerekek sora az ének-zenei általános iskolában, annál inkább úgy éreztem, hogy már nem csak a capella kórusművek éneklésére alkalmasak, hanem valami nagyobb egységnek, gyerekek számára írott oratóriumnak vagy operának előadására is. Így születtek meg különféle műveim, amelyek közül az első A makrancos királylány című gyermekopera volt, aztán következett A didergő király, alcíme szerint mesemuzsika gyermekeknek. Voltaképpen a felnőttek oratórium-előadásához hasonló oratorikus kompozíció gyerekek részére zenekarral, énekkarral és szólistákkal. Azután megszületett a Tinódi egri summája, amely szintén énekkarra, zenekarra és szólistákra írott kompozíció volt. Majd újra gyermekoperák következtek: Az aranyszárnyú méhecske és más kisebb művek, mint Az igazmondó juhász, ami a Rádió számára készült.

– *Operát azonban nemcsak gyermekeknek, hanem felnőtteknek is írt.*

Első ilyen próbálkozásom, 1953-ban, a Dalma című opera volt, ezt stúdió előadásban a Fészekben, az akkori Zeneművészek Szövetségének rendezésében

szólaltattuk meg. Utána Firenzei tragédia címen írtam operát Oscar Wilde szövegére, Kosztolányi Dezső fordításában. Először a meiningeni színházban, Németországban került előadásra, majd Koppenhágában, koncert-előadás formájában, míg végül Magyarországon a pécsi színház előadásában. Írtam még operát Szakonyi Károly Adáshiba című színdarabjából, ezt a Szegedi Nemzeti Színház mutatta be.

[1994]

III.

DR. TÓTHPÁL JÓZSEF
A ZENE EVANGÉLIUMA²
Szőnyi Erzsébet 85. születésnapjára (2009)

Szőnyi Erzsébet köszöntése 2009-ben, a törökbálinti Munkácsy Mihály Művelődési Házban
(Forrás: kerthelyiseg.hu)

Szőnyi Erzsébet művészi, zeneszerzői és zenepedagógusi pályája nyitott könyv. Egész életútját – mind a mai napig – a nemes zene evangéliumának hirdetése szövi át. Küldetését a zenekultúrában – mint hajdan a hittérítő apostolokét – a zene éltető fluidumának sugárzása hatja át akár honi földön, akár más kontinenseken, mindenütt, amerre jár, vagy amerre járt. Aki a világ muzsikusainak összefogását hirdeti szerte a világon – Kodály Zoltán eszméi

^{2 2} Az írás első megjelenése a szerző című, a művészet és zene éthoszaról művészetfilozófiai esszéket és más írások tartalmazó kötetében (Püski Kiadó, 2013). Ez a képes változat a Parlando 2020/2. számban már megjelent.

jegyében: „a zene mindenkié”. *Öt kontinensen a zene szolgálatában* című könyvében beszámolókat olvashatunk előadásainak fogadtatásáról, külföldi élményeiről és tapasztalatairól, amelyben szemléletesen kirajzolódik Európa és más földrészek sokszínűsége, szépsége egyfelől – a nemes zene értékeinek befogadásáért, megismeréséért és felmutatásáért folytatott rendíthetetlen küzdelem reménye másfelől.

Kérdezhetjük, honnan ez az elszántság, ez az elkötelezettség, ez a végtelen türelem, szelídség és ugyanakkor: tiszta szigorúság saját magával és tanítványaival – követőivel szemben? Személyiségének formálódásában számos összefüggést megfigyelhetünk.

Úgy hiszem, nem tévedek, amikor azt állítom, művészi és zenepedagógiai pályáját – a megélt élet bölcs elfogadása: az igazság, a szépség, a jóság és a hit törvényeinek követése vezeti. Ebben a folyamatban meghatározó szerepet játszott a családi háttér: hogy művészhajlamú, művészetkedvelő szülei révén szinte észrevétlenül érintette meg a művészet és a zene szeretete. S ezen túlmenően különböző „külső” tényezők együtthatása, hogy igen korán a neves festőművész, Benczúr Gyula unokahúga, Benczúr Aglája tanítja zongorázni. Zenei érdeklődése, tehetsége és elkötelezettsége tíz éves korában a Szilágyi Erzsébet Leánygimnáziumban, a legendás hírű énektanár és kórusvezető Sztojanovics Adrienne hatására tudatosul és bontakozik ki. Tizenhárom éves, amikor először kísérletezik zenemű írásával, majd önálló kórust alapít, és magánúton a Zeneakadémia zeneelmélet professzoránál, Laurisin Miklósnál összhangzattant tanul.

A gimnáziumi évek meghatározó élményét a népdalok világának, Bartók Béla zenéjének és Kodály Zoltán kórusműveinek a megismerése jelenti. Tizennyolc évesen, 1942-től a Zeneakadémia Középiskolai énektanárképző tanszakának hallgatója. Egy évvel később pedig – Bárdos Lajos biztatására, aki akkor a népzene- és zeneelmélet tanára – Zeneszerzés főtanszakra kéri felvételét, ahol Viski János zeneszerző tanítványaként sajátítja el a zeneszerzés megtanulható tudományát. Művészi fejlődése szempontjából rendkívül szerencsés időszak ez, hiszen tanárai között találjuk Kodály Zoltánt, Bárdos Lajost, továbbá Szegedi Ernő zongoraművészt, Vásárhelyi Zoltán karnagyot, Szabolcsi Bence zenetörténészt, Weiner Leó zeneszerzőt és Ferencsik János karmestert. Középiskolai énektanári diplomáját 1945-ben, zeneszerzői diplomáját 1947-ben veheti át. Amikor is az történik, hogy zenekarra írt Szimfóniájának partitúráját megmutatja az akkor éppen Budapesten karmesterként vendégeskedő Tony Aubin-nek, a párizsi Conservatoire National de Musique zeneszerzés tanárának, akinek ajánlására Francia Állami Ösztöndíjjal egy posztgraduális tanévet tölt a Conservatoire-on. Olyan jeles francia zeneszerzők esztétikai, analitikai – pl. Debussy műveinek elemző – előadásait hallgatja, mint Olivier Messiaen, vagy Nadia Boulanger, akinek zeneszerzői és zenepedagógiai attitűdje életre szóló élményt jelent számára. 1948 nyarán zenekari Divertimento-jának nagyszerű maga vezényelte előadásával szerepel a Conservatoire évfolyamzáró vizsgahangversenyén.

Szőnyi Erzsébet művészi, zeneszerzői és zenepedagógiai alkotótevékenysége egymástól elválaszthatatlanul átszővi, átfogja egész pályáját. 1945-től 1960-ig előbb a Szilágyi Erzsébet Gimnázium, majd a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola tanára, 1960-tól nyugdíjazásáig, 1981-ig a Középiskolai énektanár- és karvezető-képző tanszak vezetője. Ezt követően, de különösen 1989 után aktív szereplője a hazai zenei közéletnek: a Magyar Kodály Társaság elnöke és a Bárdos Lajos Társaság társelnöke, a Magyar Chopin Társaság elnöke, 1992-96-ig a Magyar Zenei Kamara alelnöke, 1996-tól társelnöke, jelenleg a Magyar Kodály Társaság elnöke és a Magyar Muzsikus Fórum társelnöke. 1992-től a Magyar Művészeti Akadémia tagja. Ezen kívül számos külföldi Kodály Társaság és zenei intézmény vezetőségének tagja, továbbá a KÓTA – a Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetségének tiszteletbeli elnöke.

Zeneszerzői munkásságát illetően elmondhatjuk, hogy zenéjének, invencióinak forrásvidékét kutatva: a magyar népzene, a középkori historikus zene, az európai egyházzenei ősi hagyomány, a zsoltár- és a gregorián ének meghatározó jelentőségű, de az európai romantika és a tizenkilencedik és a huszadik század fordulójának impresszionizmusa, miként a huszadik század első felének dodekafon dallamvezetése – egyik-másik művében, mint például a Kodály emlékére írt *Siratóban* ugyancsak tetten értető. Minthogy műveinek még narratív felsorolására sincs módunk, mindössze annak megállapítására szorítkozhatunk, hogy Szőnyi Erzsébet zeneszerzői szemlélete és gyakorlata a hagyományokra és a klasszikusok értékekre épp olyan nyitott, mint korunk új tendenciáira. Aminthogy nyitott az intellektus kihívásaira, de a játékosságra és a humorra is. Zenéjének nincsenek válságos korszakai: értékszemlélete, értékválasztása rendkívüli műveltségéből és világszemléletéből fakadóan: maga a bizonyosság. – Szinte minden műfajban alkot, írt operákat, gyermekoperákat, gyermekoratóriumokat (közülük a legismertebb és a legtöbbet előadott „A didergő király”, a legutóbbi a „Róka, a medve és a favágó”), továbbá gyermek baletteket, kantátákat, oratóriumokat, zenekari, kamarazenei és versenyműveket; írt szólóhangszerekre, dalokat énekhangra és zongorakísérettel, és nagyon sok kórusművet gyermekeknek és felnőtteknek egyaránt. Dalainak és kórusműveinek szövegeit többek között Balassi Bálint, Vörösmarty Mihály, Arany János, Petőfi Sándor, Ady Endre, Babits Mihály, Sík Sándor, Szabó Lőrinc, Weöres Sándor, Pilinszky János verseiből választotta. A zenepedagógusok munkáját elősegítendő *Biciniumok* sokaságát írta, nemcsak a magyar nép, hanem más népek dalaiból is, mint pl. Húsz bicinium francia népdalokra, Tizenöt bicinium texasi népdalokra, a *Biciniumok* hat kötetében pedig japán, amerikai, kanadai, perui és más népdalokat is találunk.

Szőnyi Erzsébet zenepedagógiai tevékenysége – a szó szoros értelmében – egyedülálló a magyar és vélhetően az európai zenepedagógia és zeneoktatás történetében is. Esetében a tudomány, a művészet és a pedagógia – szerves egységet alkot. Amikor 1954-ben megírja *A zenei írás-olvasás módszertana. Kezdetől a felsőfokig* című három kötetes munkáját, Kodály Zoltán ír előszót hozzá, melyben többek között az alábbiakat olvashatjuk: „Szőnyi Erzsébet könyve a legjobb utat mutatja, és minden eszközt megad a gyermek szerencsés zenei fejlődésére. Egységes kiindulópontja ez a zenei szak- és köznevelésnek. A könyv persze, nem lehet más, mint az ő páratlan gyakorlati tanításának vázlata.

Élettel megtölteni a tanítók dolga és művészete.” – Hozzáteszem, azóta sem íródott hasonló.

Szőnyi Erzsébet elkötelezettsége Kodály Zoltán zenepedagógiai elvei mellett – tiszta szigorúsággal párosul. Érdeemes itt őt magát idéznünk egyik néhány évvel ezelőtt megfogalmazott nyilatkozatából: „Életem során minden fajta zenei tevékenységemben az a vezérmotívum vonult keresztül, mit szólna Kodály Zoltán, ha élne? Végül is, ha az éveket összeszámolom, 27 évig közvetlenül hallgathattam szavára. Tanulói időnek nem kevés. További 37 jutott eddig a megvalósítás kísérletére.”

Keresztúry Dezsőné, Szokolay Sándor és Kerekes Károly társaságában, a Magyar Örökség-díj átadásakor, 2004. (Forrás: Wikiwand)

Muzsikuskok nemzedékeit vezette a zenei pályán. Tanítványainak sokasága figyel ma is Szőnyi Erzsébet szavára. Legyen szabad idéznem egyik volt

tanítványának, Szokolay Sándor zeneszerzőnek a Magyar Örökség Díj átadása alkalmából mondott beszédéből: „Szőnyi Erzsébet a zeneszerző jelölteknek, köztük nekem is, szolfézs tanára volt. Mint ámulatba ejtő jelenséget ismertem meg. Szőke, kék-szemű, karcsú, üde, fiatal hölgy, látszatra diáktársunknak tűnt. Ám amikor a katedrára állt, vagy a zongora mellé ült, rájöttünk, a szolfézs óra nem lesz üdülés. A tanárnőről kiderült, hogy szenzációs muzikus, virtuóz zongorista, szaktárgya a kis ujjában van. Óráin érdemes volt figyelni, meg persze, ajánlatos is, mert az anyagot számonkérte, a tanulást, a munkát megkövetelte.”

Szőnyi Erzsébet sorsának alakulása sajátos hasonlóságot mutat Kodály Zoltánéval. Három évvel ezelőtt, amikor Kossuth-díjjal tüntették ki, s amikor ezzel egy időben Pittsburgh-ben a Duquesne University Díszdoktorává avatták – egyebek között egy interjúban a következőket mondta: „Sokszor eszembe jut az, amit Kodály mondott magáról, a magyarság ezeréves kultúrája minden „vérségi kötelék nélkül” vonzotta magához. Ezt én is elmondhatom magamról, mert vérségi alapon inkább vagyok délvidéki, bánáti, sváb vagy bolgár, valamiféle „mélange”, akiből aztán előjött egy magyar, aki nagyobb hazafi, mint aki a Vereckei-hágón érkezett a Kárpát-medencébe”.

A Szőnyi Erzsébet AMI tanulóival³

---

³ A Szőnyi Erzsébet Zeneiskola 1994-ben jött létre Feleki László igazgató úr vezetésével, azzal a céllal, hogy olyan zeneiskola lesz, melynek arca, karaktere, hitele van, mely katalizátorként működik a város zenei életében, mely segíteni tud Törökbálint hírének, hírnevének erősítésében. Az iskola megalakulása óta viseli Szőnyi Erzsébet (Kossuth díjas zeneszerző, zenepedagógus, karvezető) professzor asszony nevét, aki a kezdetektől fogva napjainkig nagy figyelemmel és odaadással, szakmai tanácsadással kíséri a zeneiskolában folyó oktató-nevelő munkát.

Kérdezhetjük: mi hát a titka Szőnyi Erzsébet művészetének, emberségének, magyarságának? – Azt hiszem, a hűség, a hit és a szeretet. Ez a három életérzés – egymástól elválaszthatatlan: emberi létezésünk evangéliumi éthosza, kategorikus imperatívusza! A szeretet számára nem látványosság, talán Pál apostolnak, a korinthus-beliekhez írt első levelének sorai illenek legjobban hozzá: „A szeretet hosszú-tűrő, kegyes; a szeretet nem irigykedik, a szeretet nem kérkedik, nem fuvalkodik fel. – Nem cselekszik éktelenül, nem keresi a maga hasznát, nem gerjed haragra, nem rója fel a gonoszt. – Nem örül a hamisságnak, de együtt örül az igazsággal.” Hozzáemelve a fentiekhez Kodály egyik (*Ki a jó zenész?*) zeneakadémiai beszédének legfontosabb mondatát, úgy hiszem, megerősíthetjük: „... minden ember annyit ér, amennyit embertársainak használni, hazájának szolgálni tud.”

A zeneszerzőt mindenkor művei hitelesítik. Legutóbbi kórusműveinek egyikében – *Néhány gondolat a könyvtárban* – etikai üzenetként is – Vörösmarty szellemét idézi: „Mi dolgunk a világon? Küzdeni / Erőnk szerint a legnemesbékért.”⁴ (Vörösmarty Mihály: *Gondolatok a könyvtárban* (1844) (2009)

V.

Márkusné Natter-Nád Klára: Szőnyi Erzsébet 100 éve

(Parlando 2024/2.)

VI.

Szőnyi Erzsébet emlékére – könyvbemutató a Pesti Vigadóban (12:38)

---

⁴ Részlet Vörösmarty Mihály: *Gondolatok a könyvtárban* (1844) c. költeményéből

2021. június 28-án mutatták be a Szőnyi Erzsébet zeneszerző, karvezető, zenepedagógus, a Magyar Művészeti Akadémia néhai tagja emlékére készült kötetet a Pesti Vigadóban. A csaknem 400 oldalas kötet Márkusné Natter-Nád Klára szerkesztésében, a Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége – KÓTA és a Magyar Kodály Társaság gondozásában, az MMA támogatásával jelent meg. Szőnyi Erzsébet élete csaknem egy évszázadot ölel át, a 20. század zenei életének jelentős területét vezette át a 21. századba – mondta Márkusné Natter-Nád Klára, a kötet szerkesztője a bemutatón. Hozzátette: a könyv sok eseményt elevenít fel több oldalról megvilágítva, összefoglalva – mint egy kortörténeti dokumentum – az emlékezést pályatársak, tanítványok gazdagították.

A kiadvány bemutatóján Szőnyi Erzsébetre Vashegyi György, az MMA elnöke, Tóth Péter, az MMA Zeneművészeti Tagozatának vezetője, valamint egykori tanítványa, Kollár Éva karnagy, az MMA rendes tagja is emlékezett.

Közreműködött: a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola Leány Kamarakórusa Gulyás Csilla – hárfa Szefcsik Boldizsár – triangulum vezényelt: Sapszon Ferenc

A videót az MMA megbízásából készítették: Buda János, Lovas Hajni, M. Vigh Marianne, Ruff Béla

VII.

SZŐNYI ERZSÉBET YOUTUBE FELVÉTELEIBŐL

Szőnyi Erzsébet 95 éves (55:25)

A hangversenyen a zeneszerző művei kerültek előadásra.

Közreműködtek: a Kőbányai Szent László Általános Iskola HARMÓNIA GYERMEKKARA és CSENGETTYŰ EGYÜTTESE, vezényel: Hajsrekker Krisztina; MUSICA NOSTRA NŐIKAR, vezényelt: Mindszenty Zsuzsanna, közreműködik: Meláth Andrea (ének) és Nagy Márta (zongora); BUDAPESTI MONTEVERDI KÓRUS, vezényel: Kollár Éva

Szőnyi Erzsébet: Zsolozsma (1:54)

Bartók Béla Nőikar, Szeged, vezényel: Rozgonyi Éva, szólót énekel: Siposné Koselák Krisztina

Szőnyi Erzsébet: Ima alkonyi harangszóra - Budapesti Monteverdi Kórus (3:05)

Szőnyi Erzsébet Ima alkonyi harangszóra Budapesti Monteverdi Kórus vezényel: Kollár Éva (Budavári Mátyás-templom, 2015)

SZŐNYI Erzsébet: Sirató / Lamentation (8:00)

Angelica Leánykar, GYÖRFI Anna (alt), PÁRKAI Krisztina (fuvola) KÖKÉNYESSY Zoltán (brácsa), SZALAI András (cimbalom), vezényel: GRÁF Zsuzsanna

Szőnyi Erzsébet: Elszánt könyörgés (2:33)

Andor Ilona Baráti Társaság Kodály Kórusa, az Inferno Minor Kórus és az Óbudai Kamarakórus, vezényel: B. Horváth Andrea (Óbudai Kulturális Központ, 2021. október 16.)

Szónyi Erzsébet - Nagy Gáspár - Hóttalan a hegyek inge (2:35)

Budapesti Monteverdi Kórus, vezényel: Kollár Éva

Szónyi Erzsébet : Sappho szerelmes éneke (2:58)

Szónyi Erzsébet: Sappho szerelmes éneke (Ady Endre versére) Ortan Vivienne (szoprán),
Máire Carroll (zongora)
(Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem 2022.02.03.)

Szónyi Erzsébet: Zongorás kvintett (11:47)

A Magyar Művészeti Akadémia Zeneművészeti Tagozatának szervezésében, május 18-án tartották a Kossuth-díjas zeneszerző, Szónyi Erzsébet 90. születésnapja alkalmából rendezett szerzői estjét.

Szónyi Erzsébet: Hárfás kvintett (11:53)

Radnóti-kantáta (Kantáta Radnóti Miklós költeményeire) IV. Meredek út (2:22)

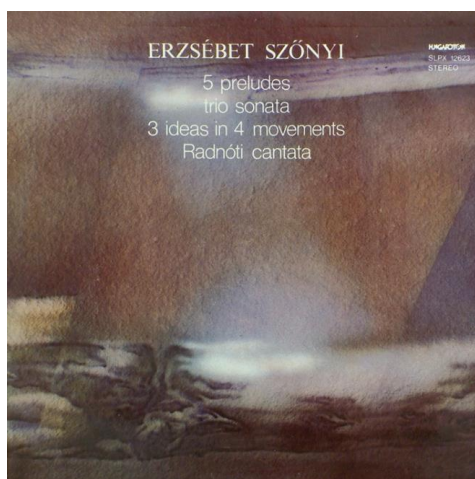
Szónyi Erzsébet: Amerikai biciniumok - Kicsinyek Kórusa Makó (2:38)

Szónyi Erzsébet: A pincekulcs (1:17)

A Dunakeszi Bárdos Lajos Általános Iskola koncertje a zene világnapja és Bárdos Lajos születésének 123. évfordulója alkalmából.

Szónyi Erzsébet: Én a hegyre (0:44)

Kicsinyek Kórusa, vezényel: Fritz Mária
(Bárdos Gála, 2015)

Öt prelúd zongorára I. (1:47)

Öt prelúd zongorára II. (1:55)

Öt prelúd zongorára V. (1:08)

Triószonáta hegedűre gordonkára és zongorára I. (2:53)

Triószonáta hegedűre gordonkára és zongorára III. (2:18)

Radnóti-kantáta (Kantáta Radnóti Miklós költeményeire) I. Himnusz a békéről (7:08)

Radnóti-kantáta (Kantáta Radnóti Miklós költeményeire) II. Trisztánnal ültem (5:45)

Radnóti-kantáta (Kantáta Radnóti Miklós költeményeire) III. Keserédes (2:22)

Radnóti-kantáta (Kantáta Radnóti Miklós költeményeire) IV. Meredek út (2:22)

Radnóti-kantáta (Kantáta Radnóti Miklós költeményeire) V. Virágének (3:47)

© 1983 HUNGAROTON RECORDS LTD.

Szőnyi Erzsébet: A makrancos királynő (1:30:55)

Az előadás letölthető hang- és képformátumban egyaránt a <http://gradicskorus.hu/> oldalról. :

00:00:03 Köszöntések

00:16:36 1. felvonás

00:48:20 2. felvonás

Kórusvezető: Jámborné Márkus Emőke

Rendező: Kormányosné Makai Eszter

Szereplők: A Kecskeméti Református Általános Iskola diákjai, kórusa